

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VII регіонального наукового семінару
до дня психолога

23 квітня 2020 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 30 квітня 2020 року, протокол № 3.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали VII регіонального наукового семінару до дня психолога (23 квітня 2020 р., м. Львів). Львів, 2020. 105 с.

Редакційна колегія: *Сірко Роксолана Іванівна* – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, доцент (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Кривошишина Олена Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, професор; *Литвин Андрій Віленович* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник;

У збірнику матеріалів регіонального наукового семінару до дня психолога представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

Рецензенти:

Ковальчук Зоряна Ярославівна – доктор психологічних наук, професор;

Васянович Григорій Петрович – доктор педагогічних наук, професор.

Зміст

Розділ 1

Видатні психологи та їх вплив на розвиток цивілізації

<i>Іванна Бондар, науковий керівник – Алла Неурова</i> Кеннет Н. Томас та Ральф Х. Кілмен – «майстри» стилів поведінки у конфліктах	5
<i>Світлана Вдович</i> Ідеї гуманізму в психології К. Роджерса	11
<i>Юлія Зелінська, науковий керівник – Олена Вавринів</i> Дослідники копінг-стратегій Р. Лазарус та С. Фолкман	13
<i>Анастасія Лозинська, науковий керівник – Андрій Романишин</i> Джон Вільям Аткинсон – прагнення до успіху	16
<i>Анастасія Мартюк, науковий керівник – Світлана Вдович</i> Дуглас Мак-Грегор і його теорія мотивації «Х» та «Y»	20
<i>Алла Неурова, Олександр Герус</i> Кетрін Брігтс та Ізабель Майерс-Брігтс – таланти у сфері типології особистості	24
<i>Анастасія Соколенко, науковий керівник – Андрій Романишин</i> Леонід Китаєв-Смик – психолог на війні	30

Розділ 2

Провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи

<i>Ганна Боцко, науковий керівник – Юлія Балебрух</i> Особливості страху смерті як екзистенційної проблеми	34
<i>Мар'яна Галабурда, науковий керівник – Олена Кривошишина</i> Вплив соціальних норм на розвиток схильності до насильства особистості	38
<i>Вікторія Гродська, науковий керівник – Роман Яремко</i> Розвиток особистості в сучасному суспільстві	41
<i>Надія Іванець, науковий керівник – Юлія Балебрух</i> Гештальтпсихологія як сучасний провідний напрям психології	44
<i>Іванна Кучма, науковий керівник – Наталія Приймас</i> Вплив темпераменту на ефективність навчальної діяльності молодшого школяра	45
<i>Ольга Левицька, науковий керівник – Олена Вавринів</i> Проблема задоволеності шлюбом у психології	52

Олена Панас, науковий керівник – Світлана Вдович Кібербулінг як найпоширеніше явище сьогодення	55
Роман Яремко, Валерія Смирнова Психологічні методи подолання постратравматичного стресового розладу	61
Каріна Фаньо, науковий керівник – Світлана Вдович Синдром емоційного вигорання у практичного психолога	66
Яна Якімова, науковий керівник – Людмила Юрчук Теорія когнітивного дисонансу Леона Фестінгера	69
Вікторія Яковенко, Олександр Мельниченко, науковий керівник – Алла Неурова Транзакційний аналіз Еріка Берна	73

Розділ 3

Міждисциплінарні аспекти психології

Тетяна Бешок Психологічні аспекти мотивації до навчання і пізнання нового	78
Оксана Бовдрич, науковий керівник – Олександр Капінус Вивчення індивідуально-психологічних особливостей особового складу Збройних Сил України	82
Анна Гасюк, науковий керівник – Лариса Руденко Мотиваційна сфера особистості як підґрунтя успішної навчальної діяльності	84
Роксолана Сірко, Лілія Годій Дослідження факторів, що зумовлюють макіавеллізм у майбутніх психологів	
Анастасія Запотіцька, науковий керівник – Леся Музичко Шляхи формування навичок толерантної комунікації у майбутніх офіцерів із морально-психологічного забезпечення	
Владислава Корнійчук, науковий керівник – Тарас Мацевко Особливості негативного інформаційно-психологічного впливу на морально-психологічний стан курсантів військових ВНЗ	
Андрій Литвин, Віталій Литвин Психолого-педагогічні недоліки дистанційної освіти	
Наші автори	

Ідеї гуманізму в психології К. Роджерса

Одним із провідних американських неогуманістів був К. Роджерс, який став відомим своїми працями з психології та педагогіки у 60–70-их роках ХХ століття. З усіх представників гуманістичної психології К. Роджерс був єдиним, хто створив свою власну концепцію навчання, яку він обґрунтував у праці «Погляд на психотерапію. Становлення людини» [1].

Використовуючи принцип гуманної психології, вчений стверджує, що індивід є головною цінністю суспільства, генетично і соціально він прагне до розвитку. «Як правильно визначити напрям цього розвитку?» – ставить питання К. Роджерс і відповідає: «Найбільш вірно цей напрям можна визначити наступними словами: позитивне, конструктивне, спрямоване до самоактуалізації, зрілості, соціалізації» [1, с. 68].

Ідеалом самоактуалізації людини, згідно з поглядами К. Роджерса, виступає людина, яка повноцінно функціонує. Така людина є завжди творчою і продуктивною, вона постійно рухається вперед, до майбутнього. До цього її спонукають також навчання і виховання, але навчання і виховання не як примус, обмеження свободи учня, а як вільний процес. Знання учнів, наголошує К. Роджерс, ніколи не стануть засобом їх самоактуалізації, якщо вони не є для них значущими.

І навпаки, вони стають потужною рушійною силою внутрішнього розвитку дитини, якщо становлять для неї потребу, інтерес, значущість. «Під значущим учінням, – пише К. Роджерс, – я розумію учіння, яке не є простим накопиченням фактів. Це учіння, яке змінює поведінку людини в даний час і в майбутньому, її взаємини і її особистість. Це проникливе всюди учіння, яке є не просто прирощенням знань, а глибоким проникненням в існування» [2, с. 340].

Чи стане учіння значущим для учня, стимулом його розвитку і самопізнання – це, передусім, залежить від учителя, від того, наскільки він сприймає дитину такою, якою вона є, і здатний зрозуміти її почуття, емоції, потреби, інтереси тощо. Однією з першорядних умов виникнення значущих знань є тепле, люб'язне, гуманне ставлення вчителя до учня. Настрій, з яким учитель має підходити до учнів, повинен завжди бути оптимістичним, а саме: учні бажають вчитися, прагнуть відкриття, творчого пошуку. Учитель, як і терапевт, повинен не тільки безумовно сприймати учня, але бути конгруентним, емпатично розуміти його і вміти виразити себе і своє ставлення до учня так, щоб останній

зрозумів його. Найкраще, якщо вчитель не прагне навчати учня будь-чому. Це звучить парадоксально. Але для К. Роджерса ця теза означає: учень повинен навчатися сам, оскільки навчання – це не засвоєння знань, а зміна внутрішнього чуттєво-когнітивного досвіду учня, пов'язаного з усією його особистістю. Цей досвід передати неможливо, оскільки він у всіх різний. Учень може навчитися будь-чому лише самонавчаючись. Самонавчання є найбільш міцним, воно довго зберігається. При такому навчанні учень стає відповідальним, незалежним, творчим, його орієнтація спрямовується з «мати» на «бути». При такому підході роль учителя зводиться до ролі консультанта, співучасника розвивального навчання. Учень же самонавчається і рухається вперед відповідно до своїх можливостей і задатків.

Цей підхід К. Роджерса дозволив суттєво змінити акценти і в психотерапії. Йдеться про заміну поняття «пацієнт» поняттям «клієнт», адже лише клієнт може бути активним учасником психотерапевтичного процесу, який краще за психотерапевта знає себе, разом із ним шукає шляхи вирішення проблеми, самостійно вибудовує своє життя, на відміну від пацієнта, який вважається хворим і нездатним побачити і зрозуміти проблему та способи її подолання.

В основі цього підходу – гуманістичне уявлення про людину, яка є найбільшою цінністю, унікальна і неповторна, позитивна від природи і прагне самореалізації. Створена К. Роджерсом феноменологічна теорія особистості ґрунтується на розумінні, що особистість формується та інтерпретує реальність завдяки суб'єктивному досвіду, тому саме здатність пізнавати світ і свідомо сприймати реальність у кожний момент свого життя є визначальними в поведінці кожної людини. Цінності особистості, самопізнання, самосприйняття та сприйняття взаємин з іншими людьми складають «Я-концепцію» особистості – ключове поняття феноменологічної теорії особистості К. Роджерса.

ЛІТЕРАТУРА

1. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека: Пер. с англ. М. М. Исениной / Общ. ред. и предисл. Е. И. Исениной. М. : Прогресс, Универс, 1994. 480 с.
2. Роджерс К. Р., Фрейберг Дж. Свобода учиться. М. : Смысл, 2002. 527 с.

Наші автори

Тетяна Бешок – доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук

Оксана Бовдрич – курсантка 3 курсу освітньої програми «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Іванна Бондар – курсант 3 курсу освітньої програми «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Ганна Боцко – студентка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Світлана Вдович – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Мар'яна Галабурда – студентка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Анна Гасюк – курсантка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Олександр Герус – старший викладач кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, полковник

Лілія Годій – студентка 5 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Вікторія Гродська – студентка 2 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Анастасія Запотіцька – курсантка 3 курсу Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного

Юлія Зелінська – студентка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Надія Іванець – студентка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Владислава Корнійчук – курсантка 3 курсу освітньої програми «Морально-психологічне забезпечення у частинах та підрозділах Сухопутних військ» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного

Іванна Кучма – студентка 3 курсу освітньої програми «Початкова освіта» факультету соціально-педагогічної освіти та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

Ольга Левицька – студентка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Андрій Литвин – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор

Віталій Литвин – викладач кафедри архітектурного проектування Національного університету «Львівська політехніка», кандидат педагогічних наук

Анастасія Лозинська – курсантка 3 курсу освітньої програми «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Анастасія Мартюк – студентка 3 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Олександр Мельниченко – курсант 3 курсу освітньої програми «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Алла Неурова – доцент кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, кандидат психологічних наук

Олена Панас – курсантка 4 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Роксолана Сірко – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

Валерія Смирнова – студентка 3 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Анастасія Соколенко – курсантка 3 курсу освітньої програми «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Каріна Фаньо – курсантка 3 курсу освітньої програми «Практична психологія» Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Яна Якимова – студентка 3 курсу освітньої програми «Психологія» Рівненського інституту «Відкритого міжнародного Університету розвитку людини «Україна»

Вікторія Яковенко – курсантка 3 курсу освітньої програми «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних Сил)» Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Роман Яремко – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Наукове видання

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VII регіонального наукового семінару
до дня психолога

Верстка – С. М. Вдович

